SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:2369

av Emma Altenhammar m.fl. (SD)

Kulturella och kreativa näringar

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda en mecenatskapsmodell och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om sjukpenninggrundande inkomst för kulturskapare och egenföretagare inom de kulturella och kreativa näringarna och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kulturmyndigheternas roll för de kreativa näringarna och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör genomföra riktade insatser för att tillgodose de kreativa näringarnas kompetensbehov och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om exportfrämjande insatser och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda den statliga kulturpolitikens inverkan på de kreativa näringarna och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om privata aktörer i kultursamverkansmodellen och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om penningtvätt inom musikbranschen och tillkännager detta för regeringen.

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ersättning för kulturskapare och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Svensk kulturpolitik präglas i stor utsträckning av omfattande offentlig finansiering på både statlig, kommunal och regional nivå. Detta innebär att det offentliga antar rollen som finansiär, vilket kan hämma grundläggande marknadsmekanismer. Trots detta finns det en stor andel kulturella och kreativa företagare i Sverige som själva finansierar sin verksamhet, inom en rad olika kreativa områden såsom dataspel, formgivning och konst. Tyvärr har dessa företagare, som ofta utgör en viktig del av exportindustrin, förbisetts av socialdemokratiska regeringar, som istället prioriterat den kultur som finansieras av det offentliga. Detta kan på sikt innebära att de svenska kreativa näringarna riskerar att hamna efter, vilket vore synnerligen olyckligt med tanke på att dessa näringar bidrar både till jobbskapande och till en positiv bild av Sverige i omvärlden. Därför är det viktigt att politiken nu vidtar nödvändiga reformer för att stärka de svenska kreativa näringarna.

Sverigedemokraternas kulturpolitik grundar sig på tanken att vissa åtaganden behöver staten ha gentemot kultursektorn, och då framförallt kulturarvet, både det materiella och immateriella – såväl kultur för barn som för unga. Skattemedel finansierar dock en stor del av samtidskonsten, vilket är en felprioritering enligt oss och gör samtidskulturen till föremål för politisk styrning, något som framgår i Myndigheten för kulturanalys rapport Så fri är konsten.

Ska samtidskulturen bli fri på riktigt vore det bäst om den ur ett ekonomiskt hänseende inte var beroende av staten överhuvudtaget – dit kanske det aldrig är möjligt att nå, men det behövs en politisk ansats för att göra kulturskapare friare från statlig finansiering.

Ekonomiska incitament

Under pandemin hanterade vissa statliga kulturmyndigheter och stiftelser pandemistöd riktat till de kreativa och kulturella näringarna. En rapport från Riksrevisionen visade dock att en stor del av de kreativa näringarna hade svårt att få tillgång till stöd under den första ansökningsomgången. Rapporten visade också att de statliga kulturmyndigheterna inte arbetar tillräckligt jämnt och effektivt för att stödja de kreativa näringarna. För att kunna bedriva en långsiktig näringsverksamhet krävs det lämpliga ekonomiska

incitament och åtgärder. Detta var tydligt under pandemin när de kreativa näringarna hade svårt att få tillgång till stöd. För att de kulturella och kreativa näringarna ska kunna utvecklas behöver småföretagen stärkas. Många aktiva inom de kulturella och kreativa näringarna är just småföretagare. Därför driver vi sverigedemokrater en politik med fokus på att förenkla för just småföretagarna. En mer utvecklad beskrivning finns i vår motion Bättre villkor för småföretag. Detta vill vi uppnå genom regelförenklingar för småföretagare, något som skulle få fler personer att våga starta eget, samtidigt som det blir mindre administrativa kostnader för företagare. Utöver detta vill vi även se till att skapa incitament för personer som vill starta företag att våga ta det steget. Dessa förslag som riktar sig generellt till samtliga företag i alla branscher skulle även ge incitament för fler personer att starta ett företag med en inriktning inom de kulturella och kreativa näringarna.

Frågan om alternativa finansieringsmodeller och mecenatskap är av stor betydelse för att stärka enskilda kulturskapare. Norge och Danmark har etablerat ett system för mecenatskap för kulturskapare. Exempelvis Norge har ett system kallat kulturfonden, där en viss procent av försäljning av konst som sker innanför Norges gränser tillfaller fonden och går till att stötta konst- och kulturskapare. I en vidare internationell utblick har exempelvis USA ett kulturpolitiskt system som i hög grad bygger på mecenatskap. Det finns en mängd olika finansieringsmodeller för samtidskulturen, men för att så många kulturskapare som möjligt ska kunna vara självständiga och verka utanför etablerade institutioner behöver finansieringen ses över. Regeringen borde därför utreda en mecenatskapsmodell, inspirerad av Norge och Danmark, för att främja fristående kulturskapare. En sådan åtgärd skulle inte minst stärka kulturlivets oberoende.

Många kulturskapare och företagare inom de kulturella och kreativa näringarna är egenföretagare med växlande och oregelbundna inkomster. För dem kan reglerna om sjukpenninggrundande inkomst (SGI) vara svåra att förutse och kan ge ett sämre skydd i socialförsäkringen än den faktiska inkomsten motiverar. Regeringen skickade i juli 2026 en promemoria med förslag om hur SGI ska fastställas för personer med inkomst av näringsverksamhet på remiss. Sverigedemokraterna välkomnar att frågan hanteras, men menar att reglerna särskilt behöver fungera för kulturskapare med varierande inkomster, så att trygghetssystemet inte blir ett hinder för den som vill driva kulturell och kreativ verksamhet.

Kulturmyndigheternas roll för de kreativa näringarna

För att stärka de kulturella och kreativa näringarna behöver fler kulturmyndigheter ta en aktiv roll för att stötta och bistå dem i sin näringsverksamhet. Under pandemin blev det tydligt att de kulturella och kreativa näringarna föll mellan stolarna, då det var oklart vilka myndigheter de skulle vända sig till för service. De är både kulturskapare och företagare, och det är därför viktigt att kulturmyndigheterna får ett förtydligat uppdrag om hur de kan stötta och bistå företagare inom de kreativa näringarna. Sveriges kulturmyndigheter har en stor kompetens som kan vara till stor hjälp för de kulturella och kreativa näringarna. En stor del av de statliga kulturmyndigheterna som arbetar mot samtidskulturen gör det främst som bidragsutbetalande myndigheter. För att effektivt stötta samtidskulturen bör det finnas ett mer utpekat ansvar för att bistå och främja de kulturella och kreativa näringarna.

Det är därför viktigt att undersöka hur svenska kulturmyndigheter kan bidra till att hjälpa de kulturella och kreativa näringarna i deras roll som företagare. Detta kan uppnås genom att utveckla bättre riktlinjer, genom att öka kommunikationen och samarbetet mellan myndigheter och näringslivet och genom att erbjuda mer skräddarsydda tjänster och stöd.

Utbildning och utveckling

Flera företag inom de kulturella och kreativa näringarna har identifierat en brist på flera viktiga yrken som är avgörande för deras överlevnad, exempelvis scentekniker. Branschen har länge påpekat behovet av vissa kompetenser inom scenkonstområdet, och det har rapporterats om att bristen på scenarbetare kan leda till att vissa kulturevenemang ställs in. Denna brist på kompetens kan ha en negativ inverkan på branschens produktivitet och tillväxt, och kan också innebära att projekt inte kan genomföras som planerat. Kulturella och kreativa näringar är en viktig del av den svenska ekonomin, och det är därför avgörande att stödja branschens utveckling och tillväxt. För att de kreativa näringarna ska kunna fortsätta utvecklas och frodas, krävs det att regeringen undersöker möjligheterna att genomföra riktade insatser för att tillgodose deras kompetensbehov.

Detta kan innebära att skapa utbildningsprogram, lärlingsplatser eller att erbjuda incitament för företag att investera i kompetensutveckling för sina anställda. En annan möjlighet är att samarbeta med branschen för att skapa strategier för att locka fler personer till yrkena i fråga. Det kan vara att stödja utbildningar och kurser som ger

nödvändiga kompetenser, eller att skapa möjligheter för praktisk erfarenhet inom branschen. Genom att erbjuda dessa möjligheter kan fler personer bli intresserade av att arbeta inom de kulturella och kreativa näringarna, vilket kan bidra till att minska bristen på kompetens.

Exportfrämjande insatser

Sveriges kulturella och kreativa näringar är en viktig del av den svenska exporten. Svensk design, musik och konst bidrar till vår ekonomi genom exportverksamhet. Därför är det viktigt att stärka exporten av kulturella och kreativa näringar för att säkra deras framtid. Dessutom bidrar de kreativa näringarna till att skapa en positiv bild av Sverige i omvärlden, något som är värt att förvalta. Trots att kulturella och kreativa näringar inte utgör de största branscherna sett till export, utgör de ändå en betydande del av svensk export. Under 2022 utgjorde de kreativa näringarna en export på 194 miljarder kronor. Inom dessa tjänster innefattas allt från audiovisuella tjänster till marknadsföring. Totalt utgjorde de kreativa näringarna 6,4 procent av den svenska exporten. Om den statliga kulturpolitiken blir alltför snäv och fokuserar enbart på enskilda kulturskapare, finns det en risk att företagarperspektivet försvinner. För att stärka exporten av kulturella och kreativa näringar bör regeringen undersöka vilka exportfrämjande insatser som är mest lämpade för branschen. Eftersom kulturella och kreativa näringar skiljer sig från exempelvis industrierna, behöver man anpassa insatserna efter deras behov. Därför är det viktigt att se över vilka exportfrämjande insatser som är bäst lämpade för att stärka kulturella och kreativa näringar.

Den statliga kulturpolitikens inverkan på kulturella och kreativa näringar

Sedan 1974 har den svenska kulturpolitiken präglats av en omfattande statlig finansiering. Enligt den kulturpolitiska propositionen från samma år var ett av de lagstiftade målen för den statliga kulturpolitiken att motverka kommersialismens negativa verkningar inom kulturområdet. Denna målsättning gällde fram till 2009. Under de 35 år då staten hade som mål att motverka kommersiell kultur, uppstår frågan om kulturella och kreativa näringar blivit hämmade av den statliga kulturpolitiken. Trots att målet är borttaget lever arvet från kulturpropositionen från 1974 fortfarande kvar. Detta kan ses i det statliga stödet till samtidskulturen.

Det är relevant att fråga hur den statliga kulturpolitiken sedan 1974 fram till idag har påverkat de kulturella och kreativa näringarna. När riksdagen fastställer ett mål för att motverka kommersiella krafter påverkar det marknaden och när staten delar ut stort stöd

till samtidskulturen har det också en effekt på kulturella och kreativa näringar. Därför är det rimligt att regeringen utreder hur den statliga kulturpolitiken har påverkat dessa näringar både historiskt och i nutid.

Privata aktörer och kultursamverkansmodellen

Kulturutövare som idag står utanför det statliga bidragssystemet utgör en omistlig del av kulturutbudet i Sverige. Det kan vara allt från dansbandsarrangörer till privatteatrar och enskilda kulturutövare som bär sig själva. Som tidigare omnämnt hamnar dock dessa aktörer utanför den statliga kulturpolitiken – trots att de är centrala aktörer för ett fritt kulturliv.

Ett av de nationella kulturpolitiska målen lyder som följer: främja allas möjlighet till kulturupplevelser, bildning och till att utveckla sina skapande förmågor. För att uppnå detta mål vore det lämpligt om även privata kulturaktörer inkluderades. I synnerhet för att säkerställa att det finns kultur i hela landet.

Kultursamverkansmodellen är den statliga insats som finns för att säkerställa att de nationella kulturpolitiska målen uppnås runt om i landet. I SOU 2023:58 föreslås en reform utav kultursamverkansmodellen, som syftar till att decentralisera kultursamverkansmodellen. Utredningen föreslår att enskilda kulturskapare ska kunna ingå i modellen, något vi ser som positivt, däremot skulle vi gärna se att privata kulturskapare som inte är inkluderade i modellen i dagsläget ska kunna ingå i kultursamverkansmodellen.

Detta vore ett sätt att stärka fristående professionella kulturskapare och företagare, liksom att få in fler aktörer som kan bistå med att uppnå de nationella kulturpolitiska målen.

En annan del av de nationella kulturpolitiska målen är att den nationella politiken ska se till att barn och unga ska ta del utav kultur. Samtidigt uppger privatteatrar och andra privata kulturarrangörer att de är oroliga för återväxten. För att barn och unga ska exponeras för kulturevenemang krävs det att det är lättillgängligt för barn och unga, särskilt i tider av lågkonjunktur. Därav bör regeringen återkomma till riksdagen med förslag på insatser som möjliggör för barn och unga att ta del utav det privata kulturutbudet.

Motverka penningtvätt inom musikbranschen

Under hösten 2023 uppdagades det att gängkriminella tvättat pengar genom musikströmning. Gängkriminaliteten breder tyvärr ut sig i flera olika sektorer. I media har det rapporterats om kriminella som hyr ut lokaler till tingsrätten i Södertälje samt Riksrevisionen har uppdagat att kriminella tillskansat sig statsbidrag, genom civilsamhället.

Spelbranschen och då specifikt bettingbolag behöver vidta vissa åtgärder för att motverka, uppdaga och se till att det inte tvättas pengar i deras verksamhet. Här har regeringen infört flera åtgärder för att motverka matchfixning eftersom detta varit en verksamhet kriminella använt sig av för att tvätta pengar. En viktig del av det brottsbekämpande arbetet är att i största möjliga mån göra det svårt för gängkriminella att tvätta pengar.

Likt de åtgärder som införs för spelbranschen för att motverka penningtvätt bör regeringen återkomma med förslag till riksdagen på åtgärder för att motverka penningtvätt inom musikbranschen.

Skälig ersättning till kulturskapare

Inkomstnivåerna för kulturskapare varierar från väldigt höga ersättningsnivåer till låga. Många artister och kulturskapare som i en global kontext är små men självsående är beroende utav en god ersättning för det material som de producerar. Att försörja sig på sitt artisteri är inte billigt, det ska betalas för studios, producenter och i vissa fall distribution. Det är ett omfattande maskineri bakom varje artist.

Samtidigt som denna utveckling har skett har sannerligen musikindustrin förändrats radikalt. Förut var skivförsäljningen navet för lönsamheten för musiker, numera är det strömningar. Här ser vi dock en centrering av marknaden där ett fåtal strömningsjättar sitter på avtal med de största artisterna. Detta medför att mindre eller mellanstora artister är tvungna att befinna sig på dessa plattformar också, eftersom den största lyssnarskaran finns där på grund av avtalen som dessa bolag har med större globala artister. Detta leder i sin tur till att ett flertal artister inte får en ersättning som är skälig.

Frågan är komplex, mycket av den lagstiftning som reglerar upphovsrätt och ersättning till kulturskapare ligger idag på EU-nivå. Under januari 2024 röstade Europaparlamentet igenom en resolution där det fastslås att en skälig ersättning ska ges till kulturskapare.

Även om mycket av den lagstiftning som avser ersättningen och upphovsrätten ligger på EU-nivå är det i Sveriges intresse att svenska artister och andra former av kulturskapare får en skälig ersättning. Under de senaste åren har en debatt om hur fri konsten och kulturen egentligen är och i den frågan spelar finansiering en central roll. Vill vi ha fria och oberoende kulturskapare på riktigt bör de stå på egna ben i största möjliga utsträckning. Därför bör regeringen genom dialog med strömningsjättar eller genom andra insatser se över vad som kan göras för att fler kulturskapare kan få en skälig ersättning.

Emma Altenhammar (SD)

Mattias Karlsson Bergman (SD) *Runar Filper (SD)*

Mikael Strömberg (SD)